

Asia: VN/25323/2021

Luonnos valtioneuvoston huoltovarmuusselonteoksi

Lausunto Utlåtande

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Utlåtande om kapitel 1 Inledning

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston huoltovarmuusselonteoksi. Selonteko on selkeä ja kattava kokonaisuus ja on tärkeää, että yhteiskunnan huoltovarmuutta tarkastellaan nyt kokonaisuutena, ensimmäisen kerran valtiollisen huoltovarmuusselonteon muodossa.

Suomen huoltovarmuus, häiriötilanteisiin varautuminen ja koko yhteiskunnan jatkuvuuden hallinta on pohjannut perinteisesti julkisen ja yksityisen sektorin tiiviiseen yhteistyöhön, tästä on tärkeää pitää kiinni perustana myös jatkossa ja asia onkin nostettu heti selonteon alussa hyvin esille tuoden myös kolmas sektori julkisen ja yksityisen rinnalle hyvin tärkeänä toimijana monissa häiriö- ja kriisitilanteissa.

Lausunnot lukuun 2. Kansainvälinen yhteistyö

Utlåtande om kapitel 2 Internationellt samarbete

Kansainvälinen yhteistyö on tärkeää myös Suomen huoltovarmuuden turvaamiseksi. Riippuen häiriötilanteen, kriisin tai poikkeusolon luonteesta voi kansainvälinen yhteistyö olla ainoa avain kriisistä ulospääsyyn. Varautumisessa on samanaikaisesti kuitenkin lähdettävä omista kansallisista lähtökohdista ja tarpeista eikä kansainvälisillä toimilla tai sopimuksilla voida korvata omia toimia. Tämä ajatus on mielestämme hyvin mukana selonteossa.

Liikenne ja logistiikka on tänä päivänä vahvasti kansainvälisesti verkottunutta mm. toimitusketjujen osalta ja tämä on tärkeää huomioida varautumis- ja huoltovarmuustyössä. Koronapandemia osoitti konkreettisesti globaalin logistiikan haavoittuvuuden, mutta toisaalta myös kuinka nopeilla häiriönhallinnan toimilla saadaan yhteiskunnan toiminnalle välttämätön logistiikka sujumaan niin maalla kuin merilläkin.

Lausunnot lukuun 3. Huoltovarmuuden toimintaympäristön kehitys ja sen vaikutukset

Utlåtande om kapitel 3 Utveckling av försörjningsberedskapens verksamhetsmiljö och effekterna av denna utveckling

Skenaariotyö ja tulevaisuuden ennakointityö on tärkeä osa huoltovarmuutta, joilla pyritään tunnistamaan uusia mahdollisia riskejä. Tärkeää on myös huolehtia varautumisesta aiemmin tunnistettuihin riskeihin ja niiden toteutumiseen.

Selonteossa on tunnistettuja isoja megatrendejä ja muutoksia, kuten ilmastonmuutos globaalina asiana, väestön ikääntyminen, hybridi vaikuttaminen ja digitalisaation mukanaan tuomat kyberuhat, jotka kaikki vaikuttavat myös varautumiseen. Näillä kaikilla on laajoja vaikutuksia, joiden syy-seuraussuhteita on vaikeampaa määrittellä kuin ns. perinteisemmissä riskeissä. Kaikkiin liittyy moninaisia tekijöitä, myös liikenne- ja logistiikkasektorilta, siksi näemme hyvänä, että yhteiskunnan muutostekijöitä tarkastellaan lähtien riittävän laajalti.

Jatkuvuuden hallinta on keskeinen työkalu varautumisessa, niin yritysten kuin julkisten toimijoidenkin vastuulla olevien toimintojen osalta. Tämä lähtee myös kunkin organisaation omien riskien ja pullonkaulakohtien tunnistamisesta.

Lausunnot lukuun 4. Kansalaisvarautuminen

Utlåtande om kapitel 4 Medborgarnas beredskap

Ei lisättävää.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuuden toimintamalli

Utlåtande om kapitel 5 Verksamhetsmodell för försörjningsberedskapen

Huoltovarmuuden keskeisenä elementtinä oleva julkisen ja yksityisen sektorin tiivis yhteistyö on tärkeää säilyttää toimintamallin perustana myös jatkossa, kuten selonteossa on kuvattukin. Organisointimalli ja toimijakokonaisuus on tärkeää pitää myös selkeänä.

Logistiikkasektorin ja maakuljetuspoolin toiminnan ja koko yhteiskunnan toimivuuden kannalta kriittisen kuljetuselinkeinon osalta on tärkeää huomioida alan pienyritysvaltaisuus. Vaikka alalla on isoja toimijoita, on monella isolla logistiikkatoimijallakin operatiivinen kuljetusten suorittaminen ulkoistettu pk-sektorin kuljetusyriyksille. Alihankinta- ja toimitusketjukokonaisuuksien tunnistaminen onkin tärkeää.

Lausunnot lukuun 5.1.5 Sektorikohtaisen varautumisen lähtökohtia

Utlåtande om kapitel 5.1.5 Utgångspunkter för den sektorsvisa beredskapen

Kuljetus- ja logistiikka-alan varautumisen tavoitteena on turvata yhteiskunnan elintärkeät liikenne- ja kuljetuspalvelut myös vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Koska varautumisen perustana ovat markkinaehtoiset yritykset ja logistiikkapalvelut, on tärkeää huolehtia toimialan

toimintaedellytyksistä mm. kaikessa lainsäädäntötyössä. Tämä tarkoittaa erityisesti toimialan kilpailukyvystä huolehtimista verrokkimaihin näihin normaalioloista lähtien. On myös tärkeää tunnistaa ja tunnustaa kuljetus- ja logistiikka-alan keskeinen rooli yhteiskunnan monien muiden toimintojen jatkuvuuden turvaamisessa. Koronapandemia ja Ukrainan sodan vaikutukset ovat osoittaneet konkreettisesti kuinka pitkälle meneviä ja pitkäkestoisia vaikutuksia häiriöistä logistiikka- ja toimitusketjuissa voi aiheutua yhteiskunnalle, monelle yritystoiminnalle ja arkielämälle.

Kuljetus- ja logistiikkatoimiala ja sen yrityksiä koskeva päätöksenteko on myös pidettävä riittävässä määrin kotimaassa, jotta siihen voidaan nojata myös yhteiskunnan poikkeavissa oloissa. Suomella tulee olla mm. valmius tehdä energian ja sen saatavuuden kannalta poikkeusoloissa ratkaisuja, jotka varmistavat logistiikkasektorin toimintaedellytykset, sama koskee poikkeuksellisia energian hinnanmuutoksia. Huoltovarmuuden näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että markkinoilla toimivat kuljetus- ja logistiikka-alan yritykset säilyttävät kannattavuutensa ja siten toimintaedellytykset esim. rajuissa ja odottamattomissa energian hinnannousuissa.

Yhtenä esimerkkinä keväältä 2022 on Ukrainan sodan ja Venäjän vastaisten pakotteiden alkuvaiheessa uhannut AdBlue-lisäainepula, joka iski hyvin nopeasti ja ehti jopa hetkellisesti pysäyttää joitakin kuljetuksia. Kuljetuskaluston toiminnalle välttämättömän lisäaineen saatavuusongelmat uhkasivat merkittävää osaa yhteiskunnan kuljetuksia, ja tilanteella olisi ollut hyvin suuret vaikutukset yhteiskunnan toiminnalle, mikäli tilannetta ei olisi saatu hyvin nopeasti hallintaan.

Kotimaisen kuljetusalan elinvoimaisuus liittyy myös seuraavan luvun sotilaalliseen huoltovarmuuteen, sillä puolustuskyky syntyy osaltaan muualta yhteiskunnasta saatavista resursseista mm. kuljetuskaluston suhteen.

Lausunnot lukuun 6. Sotilaallinen huoltovarmuus

Utlåtande om kapitel 6 Militär försörjningsberedskap

Ei kommentoitavaa.

Lausunnot lukuun 7. Huoltovarmuuden kehittämislinjauksia

7.1 Huoltovarmuuden taloudelliset resurssit

Utlåtande om kapitel 7 Riktlinjer för utveckling av försörjningsberedskapen

7.1. Ekonomiska resurser för försörjningsberedskapen

-

7.2. Huoltovarmuuslainsäädännön ajantasaistaminen

7.2. Uppdatering av försörjningsberedskapslagstiftningen

-

7.3. Sektorikohtainen varautumisen ja yhteistyön kehittäminen sekä osaamisen varmistaminen

7.3. Utvecklande av den sektorsvisa beredskapen och det sektorsvisa samarbetet samt säkerställande av kompetensen

Huoltovarmuusorganisaation osana toimiva Logistiikkasektori on oleellinen toimialan varautumista koordinoiva taho. Koska kuljetus- ja logistiikka-ala on hyvin keskeinen toimiala välillisesti monen yhteiskunnan toiminnon ja muun elinkeinoalan toiminnalle, on sen rooli tunnistettava riittävän kattavasti.

Selonteossa on myös tunnistettu tarve kiinnittää huomiota nykyistä enemmän pk-yritysten tietoisuuden ja osaamisen kehittämiseen. Logistiikkatoimialalla Logistiikka 2030 -kehitysohjelma on yksi tärkeä toimenpide. Koska yhteiskunnan kriittistenkin kuljetusten toiminta on markkinaehtoisten, pitkälti pk-sektorin yritysten vastuulla on näiden yritysten osaaminen, kannattavat toimintaedellytykset ja varautumiseen liittyvä resurssointi turvattava.

7.4. Verkostomallin kehittäminen sekä jatkuvan yhteiskunnallisen vuoropuhelun tarve

7.4. Utveckling av nätverksmodellen och behovet av en kontinuerlig samhällsdialog

Ei lisättävää.

Lausunnot liitteeseen 1

Utlåtande om bilaga 1

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Övriga allmänna kommentarer om redogörelsen

Huoltovarmuusselonteon laadinta ja aiempaa suuremman huomion kiinnittäminen huoltovarmuuteen sekä yhteiskunnalle kriittisiin toimintoihin on nyt erityisen ajankohtaista, kun elämme hyvinkin poikkeuksellisia aikoja ja mm. tulevan talven osalta on ennakoitu haasteita energian riittävydessä. Kuljetus- ja logistiikkasektorin kriittinen rooli monen muun toimialan ja yhteiskunnan toiminnan jatkuvuuden turvaamisessa on tärkeää tiedostaa ja huomioida alkaen mm. elintarvikkeiden toimitusketjuista ja sairaanhoitoon liittyvistä hyvin moninaisista kuljetustarpeista.

Kojo Janne
Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry